

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

**Κείμενα
Νεοελληνικής
Λογοτεχνίας**

Γ΄ ΤΕΥΧΟΣ

Γ΄ ΤΑΞΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

10ος τόμος

**ΚΕΙΜΕΝΑ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ**

**Τεύχος Γ΄
(1945- 2000)**

Γ΄ ΤΑΞΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

10ος τόμος

**Υπεύθυνος για το Παιδαγωγικό
Ινστιτούτο : Κώστας Μπαλάσκας,
Σύμβουλος Π.Ι.**

**Επιμέλεια έκδοσης
Πολυτίμη Γκέκα**

**Επιμέλεια εξωφύλλου:
Βάσω Αβραμοπούλου**

**Εικόνα εξωφύλλου: Θεόφρ.
Τριανταφυλλίδης (1881-1955)
Δυο παιδιά στην παραλία (1919)
Εθνική Πινακοθήκη**

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**
Ομάδα εργασίας για το Ινστιτούτο
Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προσαρμογή:
Άννα Σπανάκη,
Εκπαιδευτικός

Επιμέλεια:
Κωνσταντίνος Γκυρτής,
Εκπαιδευτικός

Επιστημονικός υπεύθυνος:
Βασίλης Κουρμπέτης,
Σύμβουλος Α΄ του ΥΠ.Π.Ε.Θ.

Υπεύθυνη του έργου:
Μαρία Γελαστοπούλου,
Μ.Εδ. Ειδικής Αγωγής

Τεχνική υποστήριξη:
Κωνσταντίνος Γκυρτής,
Δρ. Πληροφορικής

**Συγγραφείς Προδιαγραφών
προσαρμογής των βιβλίων για το
Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής
Πολιτικής:**

**Γιώργος Βουγιουκλίδης,
Δάσκαλος Ειδικής Αγωγής**

**Γελαστοπούλου Μαρία,
Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής**

**Γκυρτής Κωνσταντίνος,
Καθηγητής Πληροφορικής**

**Αξιολόγηση και τελικός έλεγχος
των προσαρμογών:**

**Γελαστοπούλου Μαρία,
Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής, ΙΕΠ**

**Γκυρτής Κωνσταντίνος,
Καθηγητής Πληροφορικής στη
Δ/βάθμια Εκπαίδευση**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**ΚΕΙΜΕΝΑ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ**

Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

Δ. ΚΑΡΒΕΛΗΣ

Χ. ΜΗΛΙΩΝΗΣ

Κ. ΜΠΑΛΑΣΚΑΣ

Γ. ΠΑΓΑΝΟΣ

Γ. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ

Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα

Θρήνος για τον Ιγνάθιο Σάντσειθ Μεχίας

Ο ΦΕΝΤΕΡΙΚΟ ΓΚΑΡΘΙΑ ΛΟΡΚΑ, από τους σημαντικότερους Ισπανούς ποιητές και θεατρικούς συγγραφείς του αιώνα μας, γεννήθηκε το 1898 σ' ένα μικρό χωριό της Ανδαλουσίας κοντά στη Γρανάδα, το Φουεντεβακέρος. Σπούδασε μουσική, γρήγορα όμως στράφηκε στην ποίηση και το θέατρο. Προικισμένος με εξαιρετική ευαισθησία τραγούδησε στην ποίησή του την ισπανική γη, την ομορφιά της φύσης, το θάνατο, τη χαρά της ζωής, τους τσιγγάνους, την ύπαιθρο και τις πολιτείες της Ισπανίας. Ως

Θεατρικός συγγραφέας δημιούργησε έξοχους δραματικούς χαρακτήρες, ιδίως γυναικών. Τα έργα του παίχτηκαν πολλές φορές στην Ελλάδα και η ποίησή του επηρέασε και την ελληνική και την ευρωπαϊκή σε σημαντικό βαθμό. Ποιήματά του μετέφρασαν ο Ο. Ελύτης, ο Νίκος Γκάτσος κ.ά. Από τα θεατρικά του έργα αναφέρουμε τα εξής: Το σπίτι της Μπερνάρντα Άλμπα, Μαριάννα Πινέντα, Ματωμένος Γάμος. Ο Λόρκα εκτελέστηκε από τους φασίστες του Φράνκο το 1936, σε ηλικία 38 μόλις χρονών και ο θάνατός του συγκλόνησε την Ευρώπη. Η ποιητική σύνθεση **Θρήνος για τον Ιγνάθιο Σάντσειθ Μεχίας¹**

1. Ολόκληρο το ποίημα μελοποιήθηκε από το Σταύρο Ξαρχάκο και κυκλοφόρησε σε δίσκο (εκδ. Columbia).

αναφέρεται στο θάνατο του ομώνυμου ταυρομάχου, φίλου του Λόρκα, που σκοτώθηκε σε ταυρομαχία το 1934. Ο Μεχίας δεν ήταν μόνο μεγάλος ταυρομάχος, αλλά και διανοούμενος με γνήσια καλλιτεχνικά ενδιαφέροντα. Στο σπίτι του συγκεντρώνονταν οι σπουδαιότεροι ποιητές του καιρού του. Από το Θρήνο παραθέτουμε ένα απόσπασμα με τίτλο: Ψυχή φευγάτη, που είναι και το τέλος της σύνθεσης.

Ψυχή φευγάτη

Δε σε γνωρίζει ο ταύρος κι η συκιά
τ' άλογα, τα μυρμήγκια του σπιτιού
σου,
δε σε γνωρίζει η νύχτα και τ' αγόρι,
γιατί είσαι πια νεκρός, νεκρός
για πάντα.

Δε σε γνωρίζει η πέτρα η

πλαγιασμένη,
το μαύρο ατλάζι μέσα του που
λιώνεις,
δε σε γνωρίζει η μνήμη σου η
σβησμένη,
γιατί είσαι πια νεκρός, νεκρός
για πάντα.

Χινόπρωρο θα 'ρθεί με σαλιγκάρια,
σταφύλια ομίχλης, όρη
αγκαλιασμένα,
όμως κανείς δε θα σε ιδεί στα μάτια,
γιατί είσαι πια νεκρός, νεκρός
για πάντα.

Γιατί είσαι πια νεκρός, νεκρός
για πάντα,
σαν όλους τους νεκρούς εδώ στη
Γη,
σαν όλους τους νεκρούς που
λησμονιούνται
με τα σκυλιά τα ψόφια

στοιβαγμένοι.

Κανείς δε σε γνωρίζει πια. Μα
εγώ σε τραγουδάω.
Γι' αυτούς που θα 'ρθουν τραγουδώ
τη χάρη κι ομορφιά σου.
Τη μεστωμένη γνώση σου, του
νου τη φρονιμάδα.
Τη δίψα σου για θάνατο, τη γέψη
των χειλιών του.
Τη θλίψη που είχε μέσα της η
γελαστή χαρά σου.
Χρόνια θ' αργήσει να φανεί, αν
θα φανεί ποτέ του,
τέτοιος καθάριος, ζωντανός,
ζεστός **Ανδαλουσιάνος***
Την αρχοντιά του τραγουδώ με
λόγια που στενάζουν
κι έν' αεράκι οπού 'κλαιγε στα

Ανδαλουσιάνος: από την Ανδαλου-
σία, περιοχή της Ισπανίας.

Λιόδεντρα θυμάμαι.

μτφρ.: ΝΙΚΟΣ ΓΚΑΤΣΟΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Το απόσπασμα χωρίζεται σε δύο ενότητες: Στην πρώτη δίνεται ο οριστικός θάνατος του Μεχίας. Πώς εκφράζεται; Στη δεύτερη ενότητα ποιο είναι το περιεχόμενο;
2. Μετά τη μελέτη του αποσπασματος, αν είναι δυνατό, ν' ακούσετε το ποίημα μελοποιημένο από το Σταύρο Ξαρχάκο (εκδ. Columbia).

Σύγνεφο με παντελόνια (απόσπασμα)

Ο ΜΑΓΙΑΚΟΦΣΚΙ (1893-1930), Ρώσος ποιητής και θεατρικός συγγραφέας, αναδείχτηκε στην προεπαναστατική πολιτική κίνηση και στην ομάδα των πρωτοπόρων καλλιτεχνών, που έγιναν αργότερα φουτουριστές. Πριν από το 1917 ο ριζοσπαστισμός του έμοιαζε αυτοσκοπός. Μετά την επανάσταση όμως η αναρχική μορφή της ποίησής του, από μαχητική διαμαρτυρία εναντίον της παλιάς αισθητικής, γίνεται θετική έκφραση των νέων ιδανικών. Έτσι ο Μαγιακόφσκι, ως ποιητής και θεατρικός συγγραφέας, κατέχει τη διπλή ιδιότητα να είναι εκπρόσωπος του ρωσικού

φουτουρισμού¹ και ο ποιητής της επανάστασης, εναρμονίζοντας τα φουτουριστικά στοιχεία με τον επαναστατικό ρομαντισμό. Ένα δείγμα αυτής της ιδιότητας μπορείτε να δείτε στο απόσπασμα που παραθέτουμε.

1. Φουτουρισμός: καλλιτεχνική σχολή που εμφανίστηκε στην Ιταλία το 1909 με αρχηγό το Φίλιππο Μαρινέτι. Κηρύσσει την ανάγκη να δημιουργηθεί νέα τέχνη αποδεδεσμευμένη από την παράδοση και από κάθε πνευματικό στοιχείο του παρελθόντος και εντασόμενη αποκλειστικά στο πνεύμα του τεχνικού πολιτισμού του 20ού αιώνα.

Εσείς οι αβροί!...
Επάνω στα βιολιά ξαπλώνετε
τον έρωτα.
Επάνω στα ταμπούρλα ο άξεστος
τον έρωτα ξαπλώνει.

Όμως εσείς,
θα το μπορούσατε ποτέ καθώς
εγώ,
τον εαυτό σας να γυρίσετε τα
μέσα του όξω,
έτσι που να γενείτε ολάκεροι ένα
στόμα;
Ελάτε να σας δασκαλέψω,
εσάς τη μπατιστένια* απ' το
σαλόκι,
εσάς την άψογον υπάλληλο της
κοινωνίας των αγγέλων

μπατιστένιος: από μπατίστα (λ.
ιταλ.)· από λεπτό λινό ύφασμα.

2. Το ποίημα συνδυάζει σκληρότητα και τρυφερότητα, επαναστατική ορμή και ψυχική ευγένεια. Σε ποιους κυρίως στίχους φαίνεται αυτό; Να συζητήσετε το αποτέλεσμα που δημιουργεί ο συνδυασμός αυτός.

Ο ήρεμος Ντον (απόσπασμα)

Ο ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΛΟΧΟΦ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΤΟ 1905 σε ένα χωριό κοζάκων στις όχθες του ποταμού Ντον. Έζησε από κοντά τα γεγονότα της Επανάστασης του 1917 και του εμφύλιου πολέμου στην περιοχή του και τα απεικόνισε στο τρίτομο έργο του Ο ήρεμος Ντον (1928-1933). Στο μυθιστόρημά του αυτό αποκαλύπτει την ουσία των γεγονότων σε μια πλατιά αφήγηση, πλούσια σε ανθρώπινους τύπους. Οι ήρωές του είναι, κυρίως, χωρικοί της περιοχής του Ντον και τους παρουσιάζει με όλη τη ζωτικότητα, όπως αυτή εκδηλώνεται στις σχέσεις τους με τη γη, τις οικογένειές τους

και τους ανθρώπους. Ο Σολόχοφ θεωρείται ένας από τους κυριότερους εκπροσώπους του κοινωνικού ρεαλισμού. Το 1965 τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ της Λογοτεχνίας.

Το απόσπασμα που ακολουθεί τοποθετείται χρονικά πριν από την Επανάσταση του 1917. Ο έμπορος Σέργιος Πλατόνοβιτς Μοσκόβ, ισχυρός οικονομικός παράγοντας της περιοχής, καταγόταν από παλιά οικογένεια. Κάποιος πρόγονός του είχε εγκατασταθεί από την εποχή του Μεγάλου Πέτρου στα χωριά του Ντον ως τοποτηρητής του τσάρου, για να παρακολουθεί τις κινήσεις των κοζάκων, που συχνά επαναστατούσαν, και να αναφέρει σχετικά στη διοίκηση.

Ύστερα από το θάνατο του **πιασμέ-
νου*** πατέρα του, ο Σέργιος ανακα-
τεύτηκε με εμποροδουλειές δίχως
σχεδόν χρήματα. Έπαιρνε σβάρνα
τα χωριά κι αγόραζε φτερά και γου-
ρουνότριχες. Πέντε χρόνια έζησε
μέσα στη φτώχεια και στην κακο-
μοιριά, γελώντας τους κοζάκους,
λέγοντας ψέματα, για να βγάλει ένα
καπίκι. Ύστερα με μιας από Σερ-
γιόζκα, που τον φώναζαν όλα τα
χωριά, μεταμορφώθηκε σε Σέργιο
Πλατόνοβιτς, άνοιξε στο κέντρο του
χωριού μαγαζί με διάφορεςπραμά-
τειες και παντρεύτηκε την κόρη του
μισοπάλαβου εφημέριου. Με την
προίκα που πήρε, άνοιξε ένα μαγα-
ζί με υφάσματα και άρχισε να στέλ-
νει εμπόρευμα και στ' άλλα χωριά.

πιασμένος: κατάκοιτος.

Στην αριστερή όχθη όπου η γης ήταν σκληρή και αμμουδερή μ' ένα υπόστρωμα άργιλο, και φυσικά ακατάλληλη για καλλιέργεια, με τη συγκατάθεση του επαρχείου, άρχισαν να μεταφέρονται οι κάτοικοι από ολόκληρα κοζάκικα χωριά. Έτσι γεννήθηκε κι άρχισε να πληθαίνει το χωριό Κρασνοκούτσκι, στις παρυφές των κτημάτων που ανήκαν παλιά σε ευγενείς γαιοκτήμονες, και που διέσχιζαν το Τσιρ, την Τσόρναγια και την Φρολόβκα. Στις κόχες των παραποταμιών και των ξεροπόταμων της στέπας χτίστηκαν νέα χωριά που γειτόνευαν με κείνα των Ουκρανών γεωργών. Για τ' αναγκαία τους ψώνια, έπρεπε να διατρέξουν απόσταση πάνω από πενήντα χιλιόμετρα. Ενώ τώρα, σ' ένα απ' αυτά τα χωριά, άνοιξε εμπορικό με ξύλινες μόστρες και

ράφια, ξεχειλισμένα από υφάσματα
κάθε λογής και πραμάτειες. Ο Σέρ-
γιος Πλατόνοβιτς άρχισε να κάνει
μεγάλες δουλειές. Εκτός απ' τα
ντρίλια και τους αλατζάδες άρχισε
να πουλάει καθετί που **αναγκεύ-**
ονταν* οι κοζάκοι· πετσιά, αλάτι,
πετρέλαιο και άλλα είδη μπακαλι-
κής. Τελευταία, έφτασε να κάνει
δουλειές και με γεωργικά εργαλεία.
Θερίστρες, αλωνίστρες, αλέτρια,
μηχανές για σπορά κι άλλα εξαρ-
τήματα, που προμηθευόταν απ' τα
εργοστάσια του Αξάγισκ, και τ' α-
ποθήκευε σε μια αυλή πλάι στο
μαγαζί με τα πράσινα παντζούρια.
Φυσικά, δεν είναι εύκολο να μετρή-
σει κανένας λεφτά σε ξένη τσέπη,
μα φαινόταν πως το εμπόριο του
τετραπέρατου Σέργιου Πλατόνοβιτς
πήγαινε πολύ καλά. Ύστερα από

αναγκεύομαι: έχω ανάγκη.

τρία χρόνια μεγάλωσε την επιχείρηση με αποθήκες στάρι, κι ένα χρόνο ύστερα απ' το θάνατο της πρώτης του γυναίκας άρχισε να χτίζει έναν ατμόμυλο.

Έτσι έσφιξε δυνατά μέσα στη μικρή γροθιά του με τις ανάριες μαύρες τρίχες, όλο το χωριό του Τατάρσκι, καθώς και όλα τ' άλλα της περιφέρειας. Είχε στα χέρια του γραμμάτια απ' όλες τις οικογένειες, πότε για μια θεριστική μηχανή πουλημένη, πότε για την προίκα ενός κοριτσιού, («Πρέπει να παντρέψω τη θυγατέρα μου, τώρα που ξέπεσαν την τιμή του σταριού στις αποθήκες του Παραμονόβσκ. Δάνεισέ με τα λεφτά που θα χρειαστώ, Σέργιε Πλατόνοβιτς!») πότε για άλλες ανάγκες. Στο μύλο έχει εννιά εργάτες, εφτά υπαλλήλους στο μαγαζί, και στο σπίτι τέσσερις υπηρεσία.

Δηλαδή είκοσι στόματα που δεν πεινούν, χάρη στο Σέργιο Πλατόνοβιτς.

Απ' την πρώτη γυναίκα, του 'χαν απομείνει δυο παιδιά. Ένα κοριτσάκι, η Ελισάβετ, κι ένα αγοράκι δυο χρόνια μικρότερό της, ασθενικό και **χοιραδικό***, ο Βλαδίμηρος. Η δεύτερη γυναίκα του, η Άννα Ιβάνοβα, μια κοκαλιάρρα, του βγήκε στέρφα. Όλο το ανικανοποίητο μητρικό ένστικτο μαζί με τη χολή της γεροντοκόρης, (σαν παντρεύτηκε το Σέργιο Πλατόνοβιτς ήταν τριανταπεντάρα), χύθηκε πάνω στα δυο ορφανά. Με το στρυφνό χαρακτήρα της και τα νεύρα της δεν μπορούσε ν' αναθρέψει κανονικά τα παιδιά, κι ο πατέρας ενδιαφερόταν για δαύτα, όσο

χοιραδικός: αυτός που έχει εξογκωμένους τους αδένες του λαιμού, ασθενικός.

και για το μάγερά του και τον αμαξά. Οι δουλειές και τα ταξίδια απορροφούσαν όλο του τον καιρό. Πότε έφευγε για τη Μόσχα, πότε για το Νιγνίγι, πότε για το Ουριούπινσκ, πότε για καμιά εμποροπανήγυρη σε χωριό της περιφέρειας. Τα παιδιά μεγάλωναν δίχως να τα παρακολουθεί με στοργή ένα μάτι. Η Άννα Ιβάνοβα, γυναίκα με λίγη οξυδέρκεια ούτε μπορούσε να μπει στις καρδούλες των παιδιών ούτε και της έμενε καιρός για να το κάνει, απασχολημένη ως ήταν με τη διεύθυνση ενός τέτοιου αρχοντόσπιτου.

Γι' αυτό τα αδερφάκια μεγάλωσαν να 'ταν ξένα μεταξύ τους, κι είχαν έτσι διαφορετικούς χαρακτήρες, που να μη μοιάζουν καν πως ήταν άνθρωποι με το ίδιο αίμα. Ο Βλαδίμηρος μεγάλωνε απαθής και

κλεισμένος στον εαυτό του. Χαμηλόβλεπε όλα και όλους, κι είχε μια μεγαλίστικη έκφραση στο σιωπηλό μούτρο του. Η Ελισάβετ, που περνούσε όλο της τον καιρό παρέα με την υπηρέτρια και τη μαγείρισσα, γυναίκα η τελευταία πολυταξιδεμένη και περασμένη από φωτιά και σίδερο, είχε μάθει πριν την ώρα της με το νι και με το σίγμα, όσα απόκρύβουμε και σε μεγαλύτερα ακόμα κορίτσια. Αυτές οι γυναίκες, ξυπνούσαν στη μικρή μια νοσηρή περιέργεια και το κορίτσι, δύστροπο καθώς ήταν, μεγάλωνε σαν άγριος βάτος.

Τα χρόνια κυλούσαν αργά.

Όπως γίνεται πάντα, ο γέρος έγερνε κι ο νέος μεγάλωνε και μπουμπούκιαζε. Ένα βράδυ, καθώς έπιναν τσάι στο τραπέζι, ο Σέργιος Πλατόνοβιτς κοιτώντας την κόρη

του, έμεινε κατάπληκτος. Η Ελισάβετ είχε τελειώσει το παρθεναγωγείο κι είχε μια ανάπτυξη δεσποινίδας και μάλιστα αρκετά όμορφης. Την ξανακοίταξε μ' επιμονή, και το φλιτζάνι με το τσάι τραμπαλίστηκε μέσα στο χέρι του:

«Θε μου, φτυστή η μακαρίτισσα η μάνα της! Ελισάβετ, γύρισε λίγο το κεφάλι!»

Πρώτη φορά αντιλαμβανόταν πως η κόρη του ήταν ζωντανό πανομοιότυπο της μητέρας της.

Ο Βλαδίμηρος Μοσκόβ, μαθητής της πρώτης γυμνασίου, ένα παιδί αρρωστιάτικο με στενές πλάτες και με πρόσωπο κίτρινο σαν το κερί, διέσχιζε την αυλή του μύλου. Μόλις είχαν φτάσει μαζί με την Ελισάβετ εκεί, για να περάσουν τις θερινές διακοπές κοντά στον πατέρα τους κι ο Βλαδίμηρος, όπως πάντα,

πήγε να περιεργαστεί το μύλο, ν' ανακατευτεί με τους αλευροκοσκινισμένους εργάτες, και ν' ακούσει το μονότονο θόρυβο των μηχανών, των γραναζιών και το σύρσιμο των λουριών στους κυλίνδρους. Κολακευόταν, βλέποντας τους κοζάκους που 'ρχονταν να αλέσουν το στάρι τους, να τον κοιτούν με κάποιο σεβασμό και να ψιθυρίζουν:

«Ο κληρονόμος τ' αφέντη...»

Ο Βλαδίμηρος λοξοδρομώντας προσεχτικά από ένα σωρό κοπριάς και από τα κάρρα, που ήταν σκορπισμένα στον περίβολο, πλησίασε στο πορτέλο της εισόδου. Μεμιάς όμως θυμήθηκε πως πρώτα έπρεπε να πάει στο διαμέρισμα με τις μηχανές και γύρισε πίσω.

Κοντά στην κόκκινη πετρελαιοδεξαμενή, πλάι στην είσοδο για το μηχανοστάσιο, ο μηχανικός Τιμο-

φεί, ο ζυγιστής Βαλές όπως τον έλεγαν στο παρατσούκλι, κι ο βοηθός του μηχανικού Δαβίδα, ένας παίδαρος με κάτασπρα δόντια, ζύμωναν, με τα πανταλόνια ανασηκωμένα μέχρι το γόνατο, μια χοντρή μάζα πηλό.

«Καλώς τον αφέντη!» του 'πε ο Βαλές μ' ένα παιχνιδιάρικο ύφος.

«Καλημέρα, Βλαδίμηρε Σεργκέγιεβιτς!»

«Τι φτιάνετε;»

«Δε βλέπεις; Ζυμώνουμε πηλό», είπε ο Δαβίδα μ' ένα σκληρό χαμόγελο, και ξεκολλώντας με αγώνα τα πόδια του απ' τη λάσπη, που κολλούσε σαν **ιξός*** και βρωμοκοπούσε, «Να, ο πατέρας σου φοβάται να

ιξός: κολλώδης ουσία που περιέχεται στον καρπό του ομώνυμου φυτού.

ξοδέψει κανένα ρούβλι μεροκάματο σε δυο γυναίκες και ξεθεώνει εμάς. Έχεις σπουδαίο πατέρα. Να σου ζήσει!» Και ξαναβούτηξε στη μαστιχένια λάσπη τα πόδια του.

Ο Βλαδίμηρος κοκκίνισε. Ένιωθε και δοκίμαζε μια ακατανίκητη έχθρητα για τον Δαβίδα, για κείνο του το αιώνιο χαμόγελο, για το περιφρονητικό του ύφος κι ακόμα για κείνα τα υγρά δόντια του, που αστραφτοκοπούσαν.

«Τι θέλεις, δηλαδή, να πεις μ' αυτό;»

«Θέλω να πω πως είναι πιο τσιγκούνης κι απ' το διάολο. Και το σκατό του θα 'τρωγε για να μην ξοδέψει», εξήγησε χαμογελώντας ο Δαβίδα.

Ο Βαλές κι ο Τιμοφεί, χαμογέλασαν μ' επιδοκιμαστικό ύφος. Ο Βλα-

**δίμηρος πειράχτηκε, κι έριξε στο
Δαβίδα ένα κρύο βλέμμα.**

**«Δηλαδή, θες να πεις... πως δεν
είσ' ευχαριστημένος;»**

**«Για δοκίμασε λίγο να ζυμώσεις
πηλό, και θα μάθεις αν είμαστε ή
όχι ευχαριστημένοι. Μονάχα χτήνη
θα μπορούσαν να 'ταν ευχαριστη-
μένα με τέτοια δουλειά! Ήθελα να
'βλεπα τον πατέρα σου, στη θέση
μας... Η κοιλιά και τα πριsgούλια θα
του 'πεφταν σε μια βδομάδα!»**

**Τραμπαλίζοντας και ζυμώνοντας
με δύναμη, ο Δαβίδα συνέχισε το
βαρύ κοπάνισμα των ποδαριών
του και το χαμόγελό του άνοιξε
περισσότερο. Θέλοντας να δοκιμά-
σει κι αυτός μια ικανοποίηση, ο
Βλαδίμηρος ζητούσε να βρει μια
απάντηση. Και τη βρήκε γρήγορα:**

**«Καλά», είπε μετρώντας τα λόγια
του, «θα πω στον πατέρα μου πως**

δεν είσαι ευχαριστημένος στη δουλειά σου.»

Και κοίταξε με τον **κανθό*** του ματιού του το Δαβίδκα. Απόρησε μεριάς, πώς είχε αλλάξει το πρόσωπό του. Τα χείλια του έφηβου εργάτη σάλευαν σ' ένα χαμόγελο βιασμένο και αξιολύπητο. Ακόμα κι οι σύντροφοί του συγνέφιασαν. Και για μια στιγμή συνέχισαν να ποδοπατούν δίχως μιλιά, τη λάσπη που όλο και πύκνωνε. Τέλος, ο Δαβίδκα ξεκόλλησε το βλέμμα απ' τα λασπωμένα ποδάρια του, και είπε ζητώντας να εξευμενίσει το γιο του αφέντη:

«Αστειεύτηκα, Βολόντια... Αλήθεια σου λέω, αστεία τα 'πα...»

κανθός: καθεμιά από τις γωνίες του ματιού, όπου ενώνονται τα άκρα των βλεφάρων· εδώ, τον κοίταξε με την άκρη του ματιού, λοξά.

«Εγώ όμως θ' αναφέρω στον πατέρα μου τ' αστεία σου».

Και με μάτια γεμάτα δάκρυα για την προσβολή που 'γινε στον πατέρα του και σ' αυτόν, αλλά και λιγάκι για κείνο το μαργαριταρένιο χαμόγελο του Δαβίδα, ο Βλαδίμηρος κίνησε για να φύγει.

«Βολόντια! Βλαδίμηρε Σεργκέγιεβιτς!» φώναξε φοβισμένος ο Δαβίδα, και βγήκε απ' τη στρογγυλή χαβούζα με τη λάσπη κατεβάζοντας τα λασπωμένα του μπατζάκια.

Ο Βλαδίμηρος σταμάτησε. Ο Δαβίδα τρέχοντας τον έφτασε.

«Μην πείτε τίποτε στον πατέρα σας. Έτσι το 'πα,... Συμπαθάτε με... Σας ορκίζομαι σε ό,τι θέτε, έτσι το 'πα, γι' αστεία!... Μου ξέφυγε!»

«Καλά! Δε θα πω τίποτα!» φώναξε νευριασμένος ο Βλαδίμηρος, τραβώντας για την έξοδο.

Ένα αίσθημα συμπόνιας για το Δαβίδκα τον εκυρίεψε. Ξαλαφρωμένος κάπως, περπάτησε κατά μακρος της πεζούλας του περιβόλου. Απ' το σιδεράδικο, κρυμμένο σχεδόν σε μια γωνιά της αυλής του μύλου, έφτανε η χαρούμενη μουσική του σφυριού. Ένα χτύπημα σβησμένο και μαλακό πάνω στο σίδερο, κι ύστερα δυο αντιχτυπήματα στ' αμόνι.

Ο Βλαδίμηρος άκουσε τη βαθιά φωνή του Βαλέ, που έλεγε:

«Έπρεπε, σώνει και καλά, να τα σκαλίσεις... Αν δε τα σκάλιζες, δε θα βρωμούσαν!»

«Άκου κει γλώσσα, το παλιόσκυλο!» σκέφτηκε με θυμό ο Βλαδίμηρος. «Να το πω, ή να μην το πω στον πατέρα μου;»

Γυρίζοντας ακόμα μια φορά το κεφάλι του πίσω είδε το Δαβίδκα,

να του χαμογελά με το συνηθισμένο του χαμόγελο, δείχνοντάς του τ' αστραφτερά δόντια του, χρώμα ζάχαρης. Κι αμέσως πήρε την απόφαση: «θα του το πω!»

Στη μικρή πλατεία μπρος απ' το εργοστάσιο, ήταν δεμένο σ' ένα κάρο ένα άλογο. Ένα μπουλούκι χωριατόπαιδα πιλάτευε, κυνηγώντας ένα σμήνος σπουργίτια, που κελαηδούσαν πάνω στη στέγη του Πυροσβεστίου. Απ' την ταράτσα ερχόταν η **βαρυτονάλε*** φωνή του φοιτητή **Μπογιαρίσκιν*** και μια άλλη ακόμα φωνή, βραχνή και σπασμένη.

βαρυτονάλε: φωνή βαρύτονου.

Μπογιαρίσκιν: φοιτητής του Πολυτεχνείου που σύχναζε στο σπίτι του Μοσκόβ.

Ο Βλαδίμηρος ανέβηκε τα σκαλοπάτια που 'βγαζαν στην ταράτσα, και πάνω απ' το κεφάλι του σάλεψε το φύλλωμα της αγριοκληματαριάς, που σκέπαζε με το πυκνό και φαντασμένο σφρίγος της όλη την ταράτσα, και κρέμαγε κάτω απ' τα περβάζια της εξώπορτας, σαν βαριά μαστάρια, τα πράσινα τσαμπιά της.

Ο Μπογιαρίσκιν κουνούσε το ξουρισμένο βιολετί κεφάλι του, κι έλεγε κουβεντιάζοντας στο νέο και δασύτριχο δάσκαλο Μπαλάντα, που καθόταν πλάι του:

«Αισθάνομαι κάποια, δε θα πιστεύετε, συμπόνια, αν κι είμαι γιος χωρικών κοζάκων, που έπρεπε να εχθρεύεται τις προνομιούχες τάξεις, αισθάνομαι, λέω, συμπόνια για την παρακμή της αστικής τάξης. Είναι φορές που νιώθω έτσι, σαν να είμαι

ένας ευγενής γαιοκτήμονας κι εγώ·
γαργαλιέμαι σαν κι αυτούς μπρο-
στά στις καλοφτιαγμένες γυναίκες
και την καλοπέραση, και ανησυχώ
για τα συμφέροντά τους... Άντε
κατάλαβε τι μου συμβαίνει! Αυτό θα
πει, αγαπητέ μου, να 'σαι συγγρα-
φέας με ταλέντο! Μπορείς ακόμα
και την πίστη σου ν' αλλάξεις σαν
ένα σώβρακο!»

Ο Μπαλάντα έτριβε τη **φιούμπα***
της ζώνης του, χαμογελώντας με
μια έκφραση ειρωνείας και περιερ-
γαζόταν το μάλλινο κέντημα που
στόλιζε την μπορντούρα της κοζά-
κικης μπλούζας του. Η Ελισάβετ
ήταν ξαπλωμένη σε μια σαιζ λογκ,
και φαινόταν η συζήτηση να μην
την ενδιέφερε καθόλου. Με μάτια
που έψαχναν θαρρείς για κάτι που

φιούμπα: αγκράφα.

είχαν χάσει, κοιτούσε, σαν πάντα, τις αμυχές στο πελιδνό κεφάλι του Μπογιαρίσκιν.

Αφού χαιρέτησε τους επισκέπτες του, ο Βλαδίμηρος πέρασε την τάρτσα και πήγε ίσα να χτυπήσει την πόρτα του γραφείου του πατέρα του. Ο Σέργιος Πλατόνοβιτς, ξαπλωμένος σε μια καρέκλα ντυμένη με δέρμα, που 'δινε μια δροσερή εντύπωση, ξεφύλλιζε το τεύχος του Ιουνίου του περιοδικού «Ο Ρωσικός Πλούτος». Ένας κιτρινωπός χαρτοκόπτης είχε πέσει στο πάτωμα.

«Τι θέλεις;»

Ο Βλαδίμηρος σήκωσε τους ώμους και με μια νευρική κίνηση έσιαξε το πουκάμισό του.

«Να, γυρίζοντας απ' το μύλο...» άρχισε να λέει με αναποφάσιστη φωνή, μα ύστερα σαν θυμήθηκε το ακτινοβόλο χαμόγελο του Δαβίδα,»

συνέχισε πιο σταθερά και κοιτώντας το παχύ προκοίλι του πατέρα του, σφιγμένο στο **σετακρουτένιο*** γελέκο.

«Άκουσα κείνο το Δαβίδα, να λέει...»

Ο Σέργιος Πλατόνοβιτς άκουσε προσεκτικά τι του διηγήθηκε ο γιος του και είπε:

«Θα τον απολύσω. Τώρα πήγαινε.» Και με κόπο έσκυψε και μάζεψε το χαρτοκόπτη [...]

Ο Δαβίδα ο μυλωνάς, που απόλύθηκε απ' τον Μοσκόβ, ξενυχτούσε στους στάβλους του Βαλέ φυλώντας κάρα και τα μάτια του άστραφταν με κακία, καθώς έλεγε:

«Ο-όχι! Θα δείτε! Γρήγορα θα σας ανοίξουμε τις φλέβες. Γι' αυτούς δε

σετακρουτένιο: από σετακρούτα, είδος λινού υφάσματος.

φτάνει μια επανάσταση! Χρειάζεται **ένα δεύτερο 1905***. Ε, τότε θα λογαριαστούμε, βδέλλες!...» Και απειλούσε με το τραχύ δάχτυλο τους επίδοξους εχθρούς του, σταματώντας στους ώμους το ριχτό σακκάκι του που γλίστραγε για να πέσει.

Πάνω απ' το χωριό οι μέρες διαδέχονταν τις νύχτες, περνούσαν οι

Ένα δεύτερο 1905: εννοεί την Επανάσταση που έγινε από τους οπαδούς των δημοκρατικών ιδεών μετά την ήττα της Ρωσίας στο Ρωσοϊαπωνικό πόλεμο (1904-1905). Η Επανάσταση εκείνη στρεφόταν κατά της διοικητικής αδυναμίας και ηθικής διαφθοράς του τσαρικού καθεστώτος και ζητούσε ριζικές πολιτικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις.

βδομάδες, οι μήνες, φυσούσε ο άνεμος, συγνέφιαζε το βουνό προμηνώντας την κακοκαιριά, και ο Ντον, πίσω απ' το πρασινογάλαζο χινοπωριάτικο τζάμι, κυλούσε αδιάφορος με κατεύθυνση τη μακρινή κι άγνωστη θάλασσα».

Μτφρ.: ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ-ΠΑΠΑ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1. Πώς παρουσιάζει ο συγγραφέας την κοινωνική κατάσταση στην περιοχή του Ντον κατά την προεπαναστατική περίοδο; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές μέσα από το κείμενο.**
- 2. Ο συγγραφέας μέσα από τους χαρακτήρες του Σέργιου Πλατόνοβιτς Μοσκόβ και της οικογένειάς του επιδιώκει να διαγράψει την παρακμή της τάξης στην ο-**

ποία ανήκουν, και, μέσα από το χαρακτήρα του Δαβίδα, τη ζωτικότητα της εργατικής τάξης: να επιβεβαιώσετε την παρατήρηση αυτή παρακολουθώντας α) την οικογενειακή ζωή του Μοσκόβ και τις σχέσεις των μελών της οικογένειάς του β) την εμφάνιση (σε συνδυασμό με τη βιολογική τους κατάσταση – υγεία) και τη συμπεριφορά τους και γ) την εμφάνιση και τη συμπεριφορά του Δαβίδα.

3. Στο απόσπασμα ο Βλαδίμηρος Μοσκόβ και ο Δαβίδα αντιδρούν για διαφορετικούς λόγους ο καθένας: να εξετάσετε την αιτία των αντιδράσεών τους και τον τρόπο με τον οποίο κλιμακώνονται οι αντιδράσεις αυτές.

ΓΡΑΠΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Από τη μελέτη της εισαγωγής, του κειμένου και από τη διδακτική επεξεργασία να συνοψίσετε τα στοιχεία του κοινωνικού ρεαλισμού, τα οποία προκύπτουν.

Φραντς Κάφκα (Franz Kafka)

Μπροστά στο νόμο

Ο ΚΑΦΚΑ (1883-1924), Τσέχος εβραϊκής καταγωγής που έγραψε στα γερμανικά, είναι από τους σημαντικότερους συγγραφείς. Το έργο του, αγχώδες και εφιαλτικό (στα ελληνικά έχουν μεταφραστεί: Η Δίκη, Ο Πύργος, Η Μεταμόρφωση, η Αμερική κ.ά.), έχει ως επίκεντρο το παγιδευμένο άτομο που προσπαθεί μάταια να βρει διέξοδο και λύτρωση. Για το έργο του Κάφκα έχουν δοθεί διάφορες ερμηνείες. Άλλοι το ερμηνεύουν μεταφυσικά ή θρησκευτικά με βάση την απουσία και την αναζήτηση του Θεού. Άλλοι ψυχολογικά με βάση την ανασφάλεια, την ασυνενοησία ή το

πλέγμα ενοχής. Άλλοι κοινωνιολογικά με βάση τη μοναξιά και την άλλοτρίωση του ανθρώπου μέσα στο λαβύρινθο της γραφειοκρατίας ή της τεχνοκρατίας. Γενικά το έργο του Κάφκα εκφράζει τη μοίρα του ανθρώπου που βρίσκεται σε διάσταση με τον κόσμο που τον περιβάλλει, με την παράλογη λογική του και με τις μορφές εξουσίας που κυριαρχούν (Θεός, πατέρας, νόμος, διευθυντής, γραφειοκρατία) και που αξιώνουν απόλυτη υποταγή συντρίβοντας την ατομικότητα. Το μικρό αφήγημα που ακολουθεί το βρίσκουμε και στη Δίκη, το πιο αντιπροσωπευτικό έργο του Κάφκα, και είναι ένα είδος παραβολής που εκφράζει συνοπτικά το πνεύμα του συγγραφέα.

Μπροστά στο νόμο στέκει ένας θυρωρός, σ' αυτό το θυρωρό έρ-

χεται ένας χωρικός και ζητά να μπει μέσα. Μα ο θυρωρός λέει πως δεν μπορεί να τον αφήσει τώρα να μπει. Ο άνθρωπος συλλογιέται και ύστερα ρωτά μήπως θα μπορούσε να μπει αργότερα. «Ίσως», λέει ο θυρωρός, «τώρα όμως όχι». Η πόρτα είναι ανοιχτή όπως πάντα και καθώς παραμερίζει ο θυρωρός, σκύβει ο άνθρωπος, για να κοιτάξει μέσα από την πόρτα. Μόλις το αντιλήφθηκε αυτό ο θυρωρός, γελά και λέει: «Αν το τραβά η όρεξή σου, δοκίμασε να μπεις, μ' όλο που σου το απαγόρευσα. Πρόσεξε όμως: είμαι δυνατός. Και δεν είμαι παρά ο πιο κάτω απ' όλους τους θυρωρούς. Από αίθουσα σ' αίθουσα είναι κι άλλοι θυρωροί, ο ένας πιο δυνατός από τον άλλο. Τη θέα του τρίτου μόλις, ούτ' εγώ μπορώ να την αντέξω». Τέτοιες δυσκολίες δεν τις περι-

μενε ο χωρικός. Ο νόμος ωστόσο πρέπει να 'ναι στον καθένα και πάντα προσιτός, σκέπτεται, και καθώς τώρα κοιτάζει προσεχτικά το θυρωρό, τυλιγμένο στο γούνινο πανωφόρι του, τη μεγάλη σουβλερή του μύτη, τη μακριά, αραιή, μαύρη, τατάρικη γενειάδα, αποφασίζει να περιμένει καλύτερα ίσαμε να πάρει την άδεια να μπει. Ο θυρωρός τού δίνει ένα σκαμνί και τον αφήνει να καθίσει πλάι στην πόρτα. Εκεί δα κάθεται μέρες και χρόνια. Κάνει πολλές προσπάθειες να του επιτρέψουν να μπει, και κουράζει το θυρωρό με τα παρακάλια του. Ο θυρωρός τού κάνει συχνά μικρορωτήματα, σαν αυτά που κάνουν οι μεγάλοι κύριοι, και στο τέλος του λέει ολοένα πως δεν μπορεί ακόμα να τον αφήσει να μπει. Ο άνθρωπος, που ήταν καλά εφοδιασμένος

για το ταξίδι του, ξόδεψε όλα, ακόμη κι ό,τι πολύτιμο είχε, σε δωροδοκίες για το θυρωρό. Εκείνος τα δέχεται όλα και ύστερα λέει: «Τα δέχομαι μόνο και μόνο για να μη νομίσεις πως παράλειψες τίποτα». Όλα αυτά τα πολλά χρόνια ο άνθρωπος παρατηρεί το θυρωρό σχεδόν αδιάκοπα. Αποξεχνά τους άλλους θυρωρούς, κι αυτός ο πρώτος τού φαίνεται το μοναδικό εμπόδιο για να μπει στο νόμο. Καταριέται την κακή τύχη. Τα πρώτα χρόνια χωρίς συγκρατημό και δυνατά, αργότερα, όσο γεράζει, μουρμουρίζει μόνο. Αρχίζει να παιδιαρίζει και, μια και μελετώντας χρόνια το θυρωρό γνώρισε και τους ψύλλους του γούνινου γιακά του, παρακαλεί και τους ψύλλους να τον βοηθήσουν και ν' αλλάξουν τη γνώμη του θυρωρού. Τέλος, το φως λιγοστεύει

και δεν ξέρει αν γύρω του αλήθεια σκοτεινιάζει, ή αν μονάχα τα μάτια του τον απατούν. Ωστόσο, αναγνωρίζει τώρα μια λάμψη μέσα στο σκοτάδι, που ξεχύνεται άσβεστη μέσα από του νόμου την πόρτα. Δεν έχει πια πολλή ζωή. Πριν από το θάνατό του σμίγουν οι πείρες όλης του της ζωής σε ένα ρώτημα, που δεν είχε, κάνει ως σήμερα στο θυρωρό. Του γνέφει, γιατί δεν μπορεί πια ν' ανασηκώσει το ξυλιασμένο του κορμί. Ο θυρωρός πρέπει να σκύψει πολύ κοντά του, γιατί το ύψος του ανθρώπου έχει πολύ αλλάξει. «Τι θες λοιπόν ακόμα να μάθεις;» ρωτά ο θυρωρός, «είσαι αχόρταγος...» «Όλοι μάχονται για το νόμο», λέει ο άνθρωπος, «πώς τυχαίνει να μη ζητά κανένας άλλος εκτός από μένα να μπει;» Ο θυρωρός νιώθει πως ο άνθρωπος αγγίζει

κιάλας στο τέλος και, για να φτάσει την ακοή του που χάνεται, ουρλιάζει: «Κανένας άλλος δε μπορούσε να γίνει δεκτός εδώ, γιατί η είσοδος ήταν για σένα προορισμένη. Πηγαίνω τώρα να την κλείσω.»

μτφρ.: ΤΕΑ ΑΝΕΜΟΓΙΑΝΝΗ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 1. Να παρατηρήσετε και να χαρακτηρίσετε α) τη συμπεριφορά του φύλακα β) τη συμπεριφορά του χωρικού γ) τη σχέση που δημιουργείται.**
- 2. Στο εισαγωγικό σημείωμα παραθέτονται οι διάφορες ερμηνείες που έχουν δοθεί στο έργο του Κάφκα και που ισχύουν και για τη συγκεκριμένη παραβολή. Ποια ερμηνευτική εκδοχή αντα-**

**Ποκρίνεται, κατά τη γνώμη σας,
περισσότερο;**

Φραντς Κάφκα

Πάμπλο Νερούντα (Pablo Neruda)

Οι ελευθερωτές

Ο ΠΑΜΠΛΟ ΝΕΡΟΥΝΤΑ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ ΣΤΗ Χιλή το 1904 και υπηρέτησε ως διπλωμάτης σε διάφορες χώρες. Γνήσιος δημοκράτης, αγωνίστηκε εναντίον του φασισμού και καταδιώχτηκε. Από τους μεγαλύτερους και περισσότερο μεταφρασμένους ποιητές της Λατινικής Αμερικής τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ το 1971. Πέθανε το 1973 λίγο μετά την ανατροπή του Αλιέντε από τη χούντα της Χιλής. Το σπουδαιότερο έργο του είναι το Γενικό (Καθολικό, Οικουμενικό) Τραγούδι, το γνωστό Canto General (Κάντο Χενεράλ) που έχει μελοποιηθεί από το Μίκη Θεοδωράκη. Το Γενικό Τραγούδι είναι σαν ένας μεγά-

λος πίνακας, μια πλατιά επική τοιχο-
γραφία, που παριστάνει τα πάθη,
τους διωγμούς και τους αγώνες του
ανθρώπου στη γη, για να εξανθρωπι-
στεί και να καλυτερέψει τη θέση του.
Η ποίηση του Νερούντα έχει βασικά
κοινωνικό χαρακτήρα. Οι Ελευθερω-
τές είναι το πρώτο από το Canto
General.

Και νάσου το δέντρο, το δέντρο
της καταιγίδας, του λαού το
δέντρο.

Από τη γη βγαίνουν οι ήρωές
του

όπως απ' το χυμό τα φύλλα
και χιμάει τ' αγέρι στη φυλλωσιά
της άγριας κοσμοπλημμύρας
ώσπου τον καπνό να ρίξει
του ψωμιού ξανά στο χώμα.

Και νάσου το δέντρο, το δέντρο

θρεμμένο με γυμνούς νεκρούς
μας,
αιμόφυρτους νεκρούς,
μαστιγωμένους,
νεκρούς με πρόσωπα μακάβρια,
σουβλισμένους σε κοντάρια,
στη φωτιά καψαλισμένους,
με μπαλντά αποκεφαλισμένους,
τετρασκισμένους από τ' άτια,
σταυρωμένους μες στην
εκκλησία.

Και νάσου το δέντρο, το δέντρο
με τις ζωντανές τις ρίζες,
τροφή του έγινε το μαρτύριο,
οι ρίζες του ρουφήξαν αίμα
κι από τη γης τράβηξε δάκρυα·
τ' ανέβασε με τα κλαριά του
σ' όλη την αρχιτεκτονική του.
Γινήκανε αόρατα άνθη
κάποτε θαμμένα άνθια
κι άλλοτε φωτολουσμένα

πάνω στα πέταλα σαν άστρα.

**Κι ο άνθρωπος εμάζεψε στους
κλώνους
τους ανθούς τους γινομένους,
περάσαν από χέρι σε χέρι
σαν τις μαγνόλιες ή τα ρόδια,
κι απέ τη γης ανοίξανε
και ψήλωσαν μέχρι τ' αστέρια.**

**Το δέντρο είν' αυτό των
ελευθέρων.**

**Το δέντρο γη, το δέντρο νέφος.
Δέντρο ψωμί, το δέντρο βέλος,
δέντρο γροθιά, το φλογοδέντρι.
Νερά το ζώνουν αφρισμένα
του μαύρου κι άραχνου
καιρού μας,
μα στο κατάρτι του βαστάει
το σύμβολο της δύναμής του.**

Άλλες φορές γκρεμίζονται ξανά

οι κλάρες του απ' το θυμό
σπασμένες
και μια στάχτη όλο φοβέρα
τ' αρχαίο μεγαλείο του κρύβει·
έτσι ξεπέρασε τα παλιοχρόνια
και γλίτωσε απ' την αγωνία,
ωσότου ένα μυστικό χέρι,
μπράτσα κλαδιά αμέτρητα,
ο λαός, φύλαξε τα κουτσούρια,
έκρυψε τους αγέραστους
κορμούς
του σφαγμένου μεγαλοδέντρου
που έφτασε σ' όλα τα μέρη
πηγαίνοντας μ' όλες τις ρίζες.
Τούτο είν' το δέντρο, το δέντρο
του λαού, των λαών πάντων,
της λευτεριάς, της πάλης.

Ζύγωσε στα μακρύμαλλά του
τις νιες αχτίδες να χαϊδέψεις,
μπήξε στις φάμπρικες το χέρι

όπου ο λαχταριστός καρπός του
διαδίδει φως την κάθε μέρα.
Τη γης τούτη σήκω στα χέρια
σου,
πάρε το μερτικό της λάμψης,
πάρε το ξεροκόμματο, το μήλο,
το άλογο και την καρδιά σου,
στείλε στο μέτωπο φυλάκους
στα σύνορα της φυλλωσιάς του.

Υπερασπίσου των ανθών τις
άκρες,
τις εχθρικές νύχτες μοιράσου,
καρτέρα της αυγής τον κρόκο,
ανάσανε τα διάσελα με τ' άστρα,
βαστώντας το δεντρί, το δέντρο
που στην καρδιά της γης
βλασταίνει.

μτφρ.: ΠΑΝΤΕΛΗ ΤΡΩΓΑΔΗ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Να μελετήσετε την εικόνα του ποιήματος και να βρείτε:

α. Τα κύρια χαρακτηριστικά της.

β. Τα επιμέρους στοιχεία της και το συμβολισμό τους.

γ. Την επαλήθευση σ' αυτά που αναφέρονται στο εισαγωγικό σημείωμα.

δ. Το μήνυμα που τελικά μεταδίδει το ποίημα.

Τέσσερις ωδές¹

Ο ΠΕΣΣΟΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕ ΤΟ Τέχνασμα των διαφορετικών προσωπειών για τον εαυτό του δημιουργώντας φανταστικές μορφές με τις οποίες συμβίωνε και συνομιλούσε. Σ' αυτές τις μορφές, «τα ετερώνυμα», όπως τις αποκαλούσε, ανήκουν και οι ποιητές Αλβέρτο Καέιρο, –σαν ποιητής εκπροσωπεί τον «αντικειμενισμό»– ο Ρικάρντο Ρέις –αντιπρόσωπος μιας κλασικιστικής γλώσσας– και ο Αλβάρο δε Κάμπος – «ένας Γουίτμαν που κρύβει μέσα του έναν Έλληνα ποιητή». Οι τρεις αυτοί αντιπροσω-

1. Το ποίημα «Τέσσερις ωδές» ο Πεσσόα το εγγράφει στα έργα του «ετερώνυμου», του Ρικάρντο Ρέις.

πεύουν τις κατά καιρούς νέες τάσεις της πορτογαλικής λογοτεχνίας: ο Κάεριο τον «εντυπωσιασμό», ο Ρέις τον κλασικισμό και ο Κάμπος το φουτουρισμό και αργότερα έναν προδρομικό υπαρξισμό.

Το 1935, χρονιά του θανάτου του, έγραφε σε έναν κριτικό τα εξής: «Απ' τα παιδικά μου χρόνια ακόμη είχα την τάση να φτιάχνω γύρω μου έναν κόσμο φανταστικό και να περιβάλλομαι από φίλους και γνωστούς που δεν υπήρξαν ποτέ (προφανώς δεν ξέρω ακόμη αν πράγματι υπήρξαν ή αν εγώ είμαι εκείνος που δεν υπάρχει. Σ' αυτά γενικώς τα πράγματα δε θα 'πρεπε να 'ναι κανείς δογματικός). Από τότε που με γνωρίζω ως αυτό που λέω εαυτό μου, θυμάμαι να σχεδιάζω ιδεατά τη μορφή, τις κινήσεις, το χαρακτήρα και την ιστορία της ζωής σε πολλές εξωπραγματικές

φιγούρες, που ήταν για μένα τόσο ορατές και οικείες, όσο κι εκείνα τα πράγματα που λέμε, ίσως λαθεμένα, πραγματική ζωή».

**Να θέλεις λίγα: θα τα έχεις όλα.
Τίποτε να μη θέλεις: θα είσαι
ελεύθερος.**

**Ο ίδιος ο έρωτας που νιώθουν
Για μας, μας απαιτεί, μας
καταπιέζει.**

*** * ***

**Για να είσαι μεγάλος, να είσαι
ακέραιος: Τίποτε
Δικό σου να μην υπερβάλλεις ή
να μη διαγράφεις.
Να είσαι όλα σε κάθε πράγμα. Να
βάζεις όσα είσαι
Και στο ελάχιστο που κάνεις.
Έτσι σε κάθε λίμνη ολόκληρη η
σελήνη
Λάμπει, γιατί ζει ψηλά.**

* * *

Αναρίθμητοι ζουν μέσα μας.
Αν σκέφτομαι ή αν νιώθω, αγνοώ
Ποιος μέσα μου σκέφτεται ή νιώθει.
Είμαι μονάχα ο **τόπος***
Όπου νιώθουν ή σκέφτονται.

Έχω περισσότερες από μια ψυχές.
Υπάρχουν περισσότερα εγώ απ'
το ίδιο το εγώ μου.

Υπάρχω ωστόσο
Αδιάφορος για όλους,
Τους κάνω να σιωπούν: εγώ
μιλάω.

Οι διασταυρωμένες παρορμήσεις
Όσων νιώθω ή δεν νιώθω
Πολεμούν μες σ' αυτόν που είμαι.

Τόπος: εδώ με τη σημασία του χώρου, όπου δρουν ορισμένες δυνάμεις.

**Τις αγνοώ. Τίποτε δεν
υπαγορεύουν
Σ' αυτόν που γνωρίζω ότι είμαι:
εγώ γράφω.**

*** * ***

Ο θεός Παν* δεν πέθανε,

Ο θεός Παν: Πανάρχαια θεότητα των αρχαίων Ελλήνων, γιος του Ερμή και κάποιας Νύμφης. Λατρευόταν ιδιαίτερα στην Αρκαδία ως θεός-προστάτης των κοπαδιών, των βοσκών και των δασών. Αντιπροσωπεύει τη φύση και τη γονιμότητα. Προκαλεί τον αιφνίδιο φόβο, τον πανικό. Παριστάνεται με δασύτριχο σώμα, πόδια τράγου, αυτιά και κέρατα επίσης τράγου. Ο Πλούταρχος (Περί των εκλελοιπότεων μυστηρίων, 17) γράφει ότι είναι ο μόνος αρχαίος θεός, του οποίου αναφέρεται ο θάνατος. Ένας Αιγύπτιος, ο Θαμούς, έτυχε να ταξιδεύει προς τους Παξούς, οπότε άκουσε μια δυνατή φωνή: «Θαμούς, ο μέγας Παν πέθανε!» Ο Θαμούς μετέφερε την είδηση στην παραλία, όπου έγινε δεκτή με θρήνους και κοπετούς.

Σε κάθε κάμπο που δείχνει
Στα χαμόγελα του Απόλλωνα
Τα γυμνά στήθη της Δήμητρας —
Αργά ή γρήγορα θα δείτε
Να εμφανίζεται εκεί
Ο θεός Παν, ο αθάνατος.

Όχι δε σκότωσε άλλους θεούς
Ο θλιμμένος χριστιανός θεός.
Ο Χριστός είναι ένας ακόμη θεός,
Ίσως ένας που έλειπε.
Ο Παν συνεχίζει να δίνει
Τους ήχους απ' τον αυλό του
Στ' αυτιά της Δήμητρας
Που καμαρώνει στους κάμπους.

Οι θεοί είναι οι ίδιοι,
Πάντοτε λαμπεροί και γαλήνιοι,
Γεμάτοι από αιωνιότητα
Και περιφρόνηση για μας,
Φέρνοντας τη μέρα και τη νύχτα
Και τις χρυσαφένιες σοδειές

**Όχι για να μας δώσουν
Τη μέρα και τη νύχτα και το στάρι
Μα για άλλον και θείο
Τυχαίο σκοπό.
μτφρ.: ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ**

Σημείωση

Ο Άλβαρο δε Κάμπος και ο Ρικάρντο Ρέις, μαζί με τον Αλμπέρτο Καίρο, αποτελούν τα κύρια και βασικά ετερώνυμα του Φερνάντο Πεσσόα, στο χώρο, κυρίως, της ποίησης. Ο ίδιος ο Πεσσόα, σε μια βιβλιογραφία του, που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Παρουσία (Presence) 17, το 1928, γράφει: «Τα γραπτά του Φερνάντο Πεσσόα ανήκουν σε δύο κατηγορίες, που ονομάζουμε ορθώνυμα και ετερώνυμα έργα. Δεν μπορούμε να μιλήσουμε για ανώνυμο ή για ψευδώνυμο, γιατί δεν πρό-

κειται γι' αυτό. Στην περίπτωση του ψευδωνύμου, το έργο είναι του δημιουργού προσωπικά, αλλά υπογεγραμμένο μ' ένα όνομα που δεν είναι το δικό του· το ετερώνυμο έργο είναι του δημιουργού έξω από το πρόσωπό του, είναι μιας πλήρους προσωπικότητας, που έπλασε ο ίδιος, όπως θα ήταν τα λόγια ενός προσώπου σ' ένα δράμα του». Και σημειώνουμε ακόμη πως «Pessoa» στα πορτογαλικά σημαίνει «Πρόσωπο».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Κάθε ωδή αναφέρεται σε ένα θέμα: π.χ. η πρώτη έχει ως θέμα την εσωτερική απελευθέρωση. Να επισημάνετε τα θέματα των τριών άλλων ωδών.

2. Ο ποιητής χρησιμοποιεί στις δυο πρώτες ωδές το β' ενικό πρόσωπο· σε ποιον απευθύνεται και τι πετυχαίνει με αυτή την εκφορά του λόγου;
3. Πώς συνδέεται η εικόνα της σελήνης που καθρεφτίζεται ολόκληρη στη λίμνη με τους προηγούμενους στίχους της δεύτερης ωδής;
4. Στην τρίτη ωδή ο ποιητής χρησιμοποιεί το πρώτο γραμματικό πρόσωπο και αναφέρεται στην εσωτερική του πολλαπλότητα, στα πολλά του εγώ: με ποιο τρόπο αντιμετωπίζει αυτόν τον εσωτερικό του διχασμό;
5. Το «ετερώνυμο» του Ρικάρντο Ρέις αντιπροσωπεύει τον κλασικισμό (βλ. εισαγωγικό σημείωμα): εκτός από το γνωμοδοτικό στοιχείο που υπάρχει στις δυο

**πρώτες στροφές, ποια άλλα
αρχαϊστικά στοιχεία επιβεβαιώ-
νουν την παραπάνω άποψη;**

ΕΡΓΑΣΙΑ

**Το ποίημα περιέχει ορισμένα στοι-
χεία (θεματικά και μορφολογικά)
που θυμίζουν την ποίηση του Κ.Π.
Καβάφη. Να τα επισημάνετε ανα-
τρέχοντας σε ποιήματα του Καβάφη
που διδαχθήκατε ή διαβάσατε.**

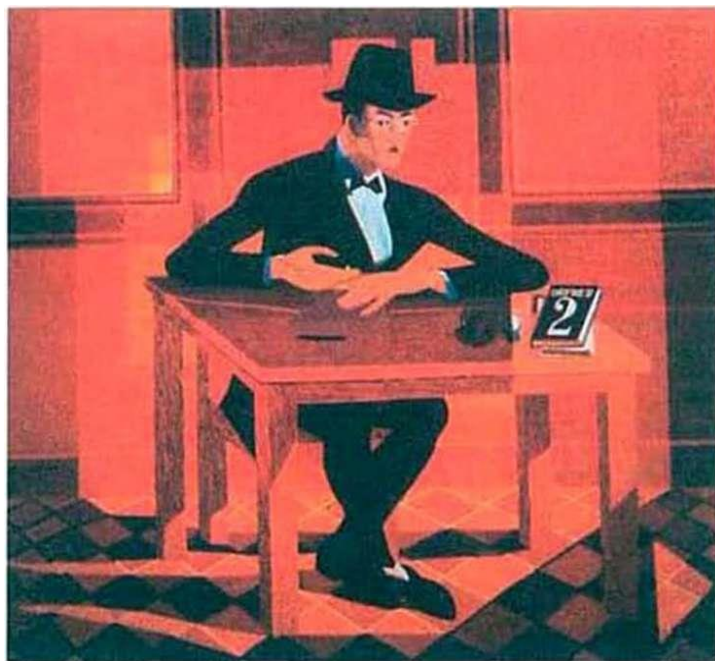

**Costa Pinheiro (γεν. 1932),
Φερνάντο Πεσσόα - Ετερώνυμα
(1978)**

Φερνάντο Πεσσόα (1888 - 1935)

Σημαντικός Πορτογάλος ποιητής, πεζογράφος και στοχαστής, κύριος εκπρόσωπος του πορτογαλικού μοντερνισμού. Μετά το θάνατο του πατέρα του ο πενταετής Φερνάντο εγκαταστάθηκε με τη μητέρα του και τον πατριό του, πρόξενο της Πορτογαλίας, στην πόλη Durban της Νότιας Αφρικής, όπου θα ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευσή του. Το 1905 επιστρέφει οριστικά στη Λισαβόνα και γράφεται στη Φιλοσοφική Σχολή χωρίς όμως να αποπερατώσει τις σπουδές του. Το 1914 επινοεί τα βασικά του ετερώνυμα. Συμμετέχει στη δημιουργία και τη διεύθυνση του μοντερνιστικού περιοδικού

Ορφέας. Έγραψε ποιήματα και πεζά στα αγγλικά, γαλλικά και πορτογαλικά. Το μόνο βιβλίο με ποιήματα στην πορτογαλική γλώσσα που δημοσίευσε όσο ζούσε ήταν το Μήνυμα (Mensagem). Άσκησε το επάγγελμα του πράκτορα εξωτερικού εμπορίου. Μετά το θάνατό του βρέθηκαν τα χειρόγραφα των έργων του σε ένα μεγάλο κιβώτιο. Δεν έχουν ακόμη μελετηθεί όλα.

José de Almada Negreiros (1893-1970), Επιστροφή του ποιητή Φερνάν-

**ντο Πεσσόα (1954) Κέντρο
Μοντέρνας Τέχνης Gulbenkian,
Λισαβόνα**

Δελφοί 1927

Το ΠΟΙΗΜΑ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΗΝ τελευταία ποιητική συλλογή του Σουηδού ποιητή Γιάλμαρ Γκούλμπεργκ με τίτλο Μάτια, χείλη (1950) και αναφέρεται στην παράσταση του Προμηθέα Δεσμώτη στο αρχαίο θέατρο των Δελφών το 1927 στο πλαίσιο των Δελφικών Εορτών που οργάνωσε ο Σικελιανός* .

Η «Δελφική Ιδέα» ήταν ένα μυστικό (= μυστικιστικό) και οικουμενικό όραμα του Σικελιανού. Ο ποιητής οραματίστηκε τη δημιουργία μιας θρησκευτικής και πνευματικής ενότητας των λαών με κέντρο τους Δελφούς. Στον Πρόλογο του Λυρικού Βίου, αναφερόμενος στο ζή-

**Εκείνη τη φορά που ο Σικελιανός,
της αδελφότητας
τελετουργός των ύμνων στο βωμό,
τους λαούς της γης προσκάλεσε**

**τημα αυτό, λέει ότι στερεώθηκε μέ-
σα του «η ιερή λαχτάρα για την ί-
δρυση μιας κοσμικά συνθετικής
πνευματικής εστίας», στην οποία
θα συμμετέχουν αυθόρμητα οι λαοί
σε ένα είδος πνευματικής ενότητας.
Το 1927 για πρώτη φορά και το
1930 για δεύτερη, οργάνωσε στους
Δελφούς με τη γυναίκα του, την Α-
μερικανίδα Εύα Πάλμερ τις διεθνείς
Δελφικές Γιορτές με παραστάσεις
αρχαίου δράματος που συνοδεύο-
νταν από αθλητικούς αγώνες στο
στάδιο και άλλες εκδηλώσεις.**

στης γης τον ομφαλό* ,
τους Δελφούς, κι ο Προμηθέας
Δεσμώτης
(χωρίς κρατική επιχορήγηση*)
ανέβηκε στο θέατρο
δεν ήταν οι ενδιαφερόμενοι πολλοί.

Αλλά απ' του Παρνασσού το
βάραθρο ήρθαν αετοί
πετώντας πάνω από τον χώρο. Και
για τον ποιητή μας
ήταν αρκετό: ένα σημάδι κάτω απ'
τον ήλιο,
προβολέας πάνω απ' τους

στης γης τον ομφαλό: για τους
αρχαίους οι Δελφοί ήταν ο
ομφαλός, δηλαδή το κέντρο της
γης.

χωρίς κρατική επιχορήγηση: τις
δαπάνες για τις εκδηλώσεις κάλυψε
με την περιουσία της η Εύα.

**Δελφούς, τιμητικός χαιρετισμός
από ψηλά, κατανόηση, επικύρωση
μτφρ.: ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΑΜΠΑΤΑΚΑΚΗΣ**

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Το ποίημα θεμελιώνεται σε μια αντίθεση που υπάρχει ανάμεσα στην πρώτη και τη δεύτερη στροφή. Αφού μελετήσετε προσεκτικά το ποίημα και τα σχόλια να απαντήσετε στις εξής ερωτήσεις: α) ποια είναι η αντίθεση β) ποια είναι τα ποιητικά και ρεαλιστικά στοιχεία του ποιήματος και γ) πώς δικαιώνει ο Σουηδός ποιητής τις Δελφικές Γιορτές του Σικελιανού;

Γιάνναρ Γκούλμπεργκ (1898-1961)

Σουηδός λυρικός ποιητής και κριτικός, λάτρης της Ελλάδας και του αρχαίου πνεύματος. Γεννήθηκε στο Μαλμόε και σπούδασε φιλολογία. Έργα του: α) Ποιήματα: Σε μια παράξενη πολιτεία, Σονάτα, Έρωτας στον εικοστό αιώνα, Μάτια, χείλη. β) Άλλα βιβλία του: Μοναδικός μορφωμένος Κύριος, Για να ξεπεράσουμε τον Κόσμο, Πέντε άρτοι και δύο ιχθύες, γ) Μεταφράσεις: Αντιγόνη του Σοφοκλή, Ιππόλυτος, Μήδεια, Άλκηστη του Ευριπίδη κ.ά. Τα ποιήματά του παρά τη συντομία τους πολλές φορές αγγίζουν τα μεγάλα προβλήματα του ανθρώπου.

Ο άλλος

«Ο ΑΛΛΟΣ» ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΑΠΟ ΤΑ ΔΕΚΑΤΡΙΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΑΜΜΟΥ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟ 1975, ΟΤΑΝ Ο ΜΠΟΡΧΕΣ ΗΤΑΝ ΕΒΔΟΜΗΝΤΑ ΕΞΙ ΕΤΩΝ. ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ '50 ΗΤΑΝ ΣΧΕΔΟΝ ΤΥΦΛΟΣ. ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΥΤΗ Ο ΜΠΟΡΧΕΣ ΛΕΕΙ ΜΕΤΑΞΥ ΑΛΛΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ: «Σ' ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΤΥΦΛΟΥ, ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΑ ΝΑ ΜΕΙΝΩ ΠΙΣΤΟΣ ΣΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ Ε.Γ.

Ουέλς* , συνδυάζοντας ένα απλό και καμιά φορά κοινότυπο σχεδόν ύφος, με μια αλλόκοτη πλοκή. Στο όνομα του Ουέλς, ο αναγνώστης μπορεί να προσθέσει τα ονόματα του Σουίφτ και του Πόε...». Ειδικότερα σχολιάζοντας το διήγημα που μας απασχολεί λέει τα εξής: «Η πρώτη απορία [...] ξαναπιάνει το παλιό θέμα του σωσία, που ενέπνευσε πολλές φορές την πάντα γόνιμη πένα του **Ρόμπερτ**

Ε.Γ. Ουέλς (Herbert George Wells): Άγγλος μυθιστοριογράφος (1866-1946), συγγραφέας μυθιστορημάτων χιουμοριστικών ηθών, διηγημάτων περιπετειών και επιστημονικών μυθιστορημάτων, όπως Ο πόλεμος του κόσμου, Ο αόρατος άνθρωπος.

Λούις Στήβενσον* . [...] Στο διήγημα Ο άλλος είχα να λύσω το πρόβλημα της παρουσίασης των δυο ομιλητών με τέτοιο τρόπο ώστε να 'ναι αρκετά διαφορετικοί, για να είναι δυο πρόσωπα, και αρκετά όμοιοι, ώστε να αποτελούν το ίδιο πρόσωπο».

Το περιστατικό συνέβη όταν ήμουνα στο Καίμπριτζ, το Φεβρουάριο του 1969. Εκείνη την εποχή δεν έκανα καμιά απόπειρα να το καταγράψω, γιατί, καθώς φοβόμουν για το μυαλό μου, είχα την πρόθεση να το

Ρόμπερτ Λούις Στήβενσον
(Robert-Louis Balfour Stevenson):
Άγγλος μυθιστοριογράφος (1850-1894), συγγραφέας περιπετειωδών μυθιστορημάτων, όπως Το νησί των θησαυρών, Η παράξενη περίπτωση του Ντόκτορ Τζέκυλ και Μ. Χάιντ.

ξεχάσω. Τώρα, που έχουν περάσει μερικά χρόνια από τότε, αισθάνομαι πως αν το εμπιστευτώ στο χαρτί οι άλλοι θα το διαβάσουν σαν ένα διήγημα, κι ελπίζω ότι κάποια μέρα θα γίνει διήγημα και για μένα τον ίδιο. Ξέρω πως ήταν τρομερή εμπειρία — κι η ανάμνησή της ήταν ακόμα πιο τρομερή, στις άγρυπνες νύχτες που ακολούθησαν — αλλ' αυτό δε σημαίνει πως η αφήγηση του περιστατικού θα συγκινήσει, κατ' ανάγκην, και κάποιον άλλο.

Θα 'ταν γύρω στις δέκα το πρωί. Καθόμουν σ' ένα παγκάκι στραμμένο προς το ποτάμι Τσαρλς. Καμιά πεντακοσαριά γιάρδες δεξιά μου ήταν ένα ψηλό κτίριο που ποτέ δεν έμαθα το όνομά του. Μεγάλα κομμάτια πάγου αργοκυλούσαν πάνω στο γκρίζο νερό. **Μοιραία το ποτάμι μ' έκανε να σκεφτώ το χρό-**

νο — η παμπάλαιη εικόνα του Ηράκλειτου* . Είχα κοιμηθεί καλά· το μάθημά μου το προηγούμενο από-

«Μοιραία το ποτάμι μ' έκανε να σκεφτώ το χρόνο — η παμπάλαιη εικόνα του Ηράκλειτου»: Στον Ηράκλειτο απαντά σε απόσπασμα η εξής εικόνα του ποταμού και του χρόνου: «ποταμώ γαρ ουκ έστιν εμβήναι δις τω αυτώ ... σκίδνησι και... συνάγει... συνίσταται και απολείπει... πρόσσεισι και άπεισι.» (Δεν είναι δυνατόν να μπει κανείς δυο φορές στο ίδιο ποτάμι, γιατί τα νερά του διασκορπίζονται και συγκεντρώνονται, συναντιούνται και χωρίζουν, πλησιάζουν και απομακρύνονται). Το νόημα της εικόνας: Δεν μπορούμε να δούμε με τον ίδιο τρόπο τα πράγματα σε δυο διαφορετικές χρονικές στιγμές.

γευμα είχε, νομίζω, καταφέρει να συγκρατήσει το ενδιαφέρον των σπουδαστών μου. Ψυχή δε φαινόταν γύρω.

Ξαφνικά, είχα την εντύπωση (κατά τους ψυχολόγους αυτό συμβαίνει όταν είναι κανείς κουρασμένος) πως είχα ξαναζήσει αυτή τη στιγμή στο παρελθόν. Κάποιος είχε καθίσει στο παγκάκι, στην άλλη άκρη. Θα προτιμούσα να 'μενα μόνος μου, αλλά μη θέλοντας να φανώ ακοινώνητος, απέφυγα να σηκωθώ πάνω απότομα. Ο άλλος είχε αρχίσει να σφυρίζει. Τότε συνέβη το πρώτο από μια ολόκληρη σειρά ανησυχητικά πράγματα που επρόκειτο να συμβούν εκείνο το πρωί. Αυτό που σφύριζε, αυτό που προσπαθούσε να σφυρίξει (δεν έχω διόλου μουσικό αυτί), ήταν ο σκο-

πός **«Λα Ταπέρα»***, μια **μιλόνγκα*** του Ελίας Ρεγούλες. Η μελωδία με πήγε πίσω στο Μπουένος Άιρες, σε μια ορισμένη μεσαυλή που έχει εξαφανιστεί εδώ και χρόνια, και θυμήθηκα τον ξάδερφό μου, τον Αλβάρο Μελίαν Λαφινούρ που πέθανε πριν κάμποσα χρόνια. Έπειτα μου 'ρθαν στο μυαλό τα λόγια. Τα λόγια του πρώτου στίχου. Δεν ήταν η φωνή του Αλβάρο αλλά μια απομίμησή της. Όταν το αναγνώρισα, τα 'χασα.

«Κύριε», γύρισα κι είπα στο διπλανό μου, «είστε Ουρουγουανός ή Αργεντινός;»

«Αργεντινός», μου απάντησε, «αλλά ζω στη Γενεύη από το 1914». Ακολούθησε παρατεταμένη σιωπή.

«Λα Ταπέρα»: Το ρημαγμένο χωριό.

Μιλόνγκα: λαϊκός χορός.

«Μαλανιού 17, απέναντι στην Ορθόδοξη εκκλησία;» ρώτησα.

Απάντησε καταφατικά.

«Στην περίπτωση αυτή», είπα ευθέως, «είστε ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες. Κι εγώ, επίσης, είμαι ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες. Έχουμε 1969 και βρισκόμαστε στο Καίμπριτζ».

«Όχι», είπε με μια φωνή που ήταν η δική μου, αλλά και λίγο διαφορετική. Σταμάτησε. Κι ύστερα, με ύφος επιτακτικό, είπε: «Είμαι εδώ, στη Γενεύη, σ' ένα παγκάκι, λίγα βήματα απ' το Ροδανό. Το παράξενο είναι πως μοιάζουμε οι δυο μας, αλλά εσείς είστε πολύ μεγαλύτερος και τα μαλλιά σας είναι γκρίζα».

«Μπορώ να αποδείξω πως δε λέω ψέματα», είπα. «Θα σας πω πράγματα που είναι απίθανο να ξέρει ένας ξένος. Στο σπίτι έχουμε

μιαν ασημένια κούπα για ματέ· η βάση της παριστάνει δυο φίδια αλληλοπλεγμένα. Την είχε φέρει ο προπάππος μας απ' το Περού. Υπάρχει ακόμα ένας ασημένιος νιπτήρας που κρεμόταν απ' τη σέλα του. Στην ντουλάπα του δωματίου σας υπάρχουν δυο σειρές βιβλία: τρεις τόμοι του Χίλιες και μια νύχτες, του Λέην, με χαλυβδογραφίες και σημειώσεις στο τέλος κάθε κεφαλαίου, με μικρά τυπογραφικά στοιχεία· το λατινικό λεξικό του Κισσερά· Τα Γερμανικά του Τάκιτου στα Λατινικά, καθώς επίσης και στην αγγλική μετάφραση του Γκόρντον· ένας Δον Κιχώτης δημοσιευμένος από τον Γκρανιέ· το **Τάμπλας δε Σάνγκρε*** του Ριβέρα Ιντάρδε, με

Τάμπλας δε Σάνγκρε: Δέλτοι αίματος.

αφιέρωση του συγγραφέα· το **Sartor Resartus*** του Καρλάουλ· μια βιογραφία του Αμιέλ· και κρυμμένο πίσω από άλλους τόμους, ένα βιβλίο χαρτόδετο γύρω από τα σεξουαλικά έθιμα στα Βαλκάνια. Θυμάμαι ακόμα κάποιο βράδυ, σε κάποιο δεύτερο πάτωμα της πλατείας Ντυμπούρ».

«Ντυφούρ», με διόρθωσε.

«Πολύ καλά — Ντυφούρ. Δεν αρκούν αυτά;»

«Όχι», είπε. «Αυτές οι αποδείξεις δεν αποδεικνύουν τίποτα. Αν σας ονειρεύομαι, είναι φυσικό να ξέρετε ό,τι ξέρω. Ο κατάλογός σας, παρ' όλο το μάκρος του, είναι τελείως άχρηστος».

Η αντίρρησή του ήταν εύστοχη. Είπα: «Αν αυτό το πρωινό κι αυτή η

Sartor Resartus: Ο επισκευαζόμενος επισκευαστής.

συνάντηση είναι όνειρα, ο καθένας μας πρέπει να πιστεύει πως αυτός είναι που ονειρεύεται. Ίσως σταματήσαμε να ονειρευόμαστε, ίσως όχι. Στο μεταξύ, το εξόφθαλμο καθήκον μας είναι να παραδεχτούμε το όνειρο όπως παραδεχόμαστε τον κόσμο και το ότι γεννιόμαστε και βλέπουμε κι ανασαίνουμε».

«Κι αν τ' όνειρο συνεχιστεί;» είπε με αγωνία.

Για να τον ηρεμήσω, και για να ηρεμήσω κι εγώ πήρα ένα ύφος σιγουριάς, αν και, βέβαια, δεν αισθανόμουν καθόλου σίγουρος. «Το όνειρό μου κράτησε εβδομήντα χρόνια», είπα. «Στο κάτω κάτω, δεν υπάρχει άνθρωπος ζωντανός που να μη βρίσκεται ενώπιος ενωπίω, την ώρα που ξυπνάει. Είναι αυτό που συμβαίνει μ' εμάς — εκτός που είμαστε δυο. Δε θα θέλατε να ξέρετε

κάτι απ' το παρελθόν μου, που 'ναι το μέλλον που σας περιμένει;»

Συγκατένεψε χωρίς να μιλήσει. Συνέχισα, λιγάκι αμήχανα. «Η μητέρα είναι καλά στο σπίτι της, Τσάρκας και Μαϊπού, στο Μπουένος Άιρες, αλλά ο πατέρας πέθανε, κοντεύουνε τριάντα χρόνια τώρα. Πέθανε από την καρδιά του. Η ημιπληγία τον αποτέλειωσε· τ' αριστερό του χέρι πάνω στο δεξί, έμοιαζε με χέρι παιδιού πάνω στο χέρι γίγαντα. Πέθανε δυσανασχετώντας με το θάνατο, αλλά χωρίς να παραπονιέται. Η γιαγιά μας είχε πεθάνει στο ίδιο σπίτι. Λίγες μέρες πριν από το τέλος, μας μάζεψε όλους κοντά της κι είπε, «είμαι μια γριά γυναίκα που πεθαίνει πολύ πολύ αργά. Ας μην αναστατωθεί κανένας για ένα τόσο κοινό, τόσο καθημερινό πράγμα». Η αδερφή μας η Νόρα παντρεύτηκε κι

έχει δυο γιους. Μιας και το 'φερε η κουβέντα, πώς είναι οι δικοί σας σπίτι;»

«Μια χαρά. Ο πατέρας λέει πάντα τα ίδια αντιθρησκευτικά αστεία. Χτες βράδυ είπε πως ο Χριστός είναι σαν τους γκαούτσο που δεν τους αρέσει να δεσμεύονται, και γι' αυτό δίδασκε με παραβολές». Δίστασε λιγάκι κι ύστερα είπε, «Κι εσείς;»

«Δεν ξέρω τον αριθμό των βιβλίων που θα γράψετε, αλλά ξέρω πως θα 'ναι πάρα πολλά. Θα γράψετε ποιήματα που θα σας δώσουνε μεγάλη χαρά, χαρά που οι άλλοι δε θα συμμεριστούν, και διηγήματα κάπως αλλόκοτα. Σαν τον πατέρα,... και τόσους άλλους από την οικογένεια, θα διδάξετε».

Μ' ευχαρίστησε που δε ρώτησε τίποτα για την επιτυχία ή την απο-

τυχία των βιβλίων του. Άλλαξα τόνο και συνέχισα. «Όσο για την ιστορία, είχαμε κι άλλον πόλεμο, σχεδόν ανάμεσα στους ίδιους ανταγωνιστές. Η Γαλλία δεν άργησε να υποκύψει. Η Αγγλία κι η Αμερική πολέμησαν εναντίον ενός Γερμανού δικτάτορα που τον λέγαν Χίτλερ — η κυκλική μάχη του Βατερλώ. Γύρω στο 1946 το Μπουένος Άιρες γέννησε κι άλλον Ρόσας, που 'μοιαζε αρκετά με τον συγγενή μας. Στα 1955, η επαρχία της Κόρδοβα ξεσηκώθηκε για τη σωτηρία μας, όπως είχε κάνει η Έντρε Ρίος τον περασμένο αιώνα. Τώρα τα πράγματα πάνε άσχημα. Η Ρωσία καταχτάει τον κόσμο· η Αμερική, αναχαιτισμένη από την πρόληψη της δημοκρατίας, δεν αποφασίζει να γίνει αυτοκρατορία. Κάθε μέρα που περνάει η χώρα μας γίνεται και πιο επαρχιώτικη. Πιο επαρχ-

χιώτικη και πιο επιτηδευμένη — λες και στραβώθηκε. Δε θα με εξέπληττε αν τη διδασκαλία των Λατινικών στα σχολειά μας την αντικαθιστούσε η διδασκαλία των Γκουαρανί».

Θα μπορούσα να πω ότι μόλις και μετά βίας με πρόσεχε. Ο στοιχειακός φόβος γι' αυτό που είναι αδύνατο, κι ωστόσο είναι έτσι, τον κατέθλιβε. Εγώ, που ποτέ δεν υπήρξα πατέρας, ένιωσα για το φτωχό αυτό αγόρι — πιο δικό μου και από 'να γιο σάρκα της σάρκας μου — ένα κύμα αγάπης. Βλέποντας πως κρατούσε σφιχτά στα χέρια του ένα βιβλίο, ρώτησα τι ήταν.

«Οι Δαιμονισμένοι, ή, καθώς πιστεύω, Οι Σατανάδες, του Φιοντόρ Ντοστογιέφσκη» είπε, όχι χωρίς ματαιοδοξία.

«Σβήστηκε απ' τη μνήμη μου. Περί τίνος πρόκειται;» Κι ευθύς ως το ξε-

στόμισα, ένιωσα πως η ερώτηση ήταν βλασφημία.

«Ο Ρώσος δάσκαλος», είπε με κάποιο στόμφο, «είδε βαθύτερα από οποιονδήποτε άλλον μέσα στο λαβύρινθο της σλάβικης ψυχής».

Αυτή η απόπειρα ρητορικής μου φάνηκε σαν απόδειξη ότι ξανάβρισκε την αταραξία του. Ρώτησα ποια άλλα βιβλία του δάσκαλου είχε διαβάσει. Ανάφερε δυο τρία, μεταξύ των οποίων και το Σωσία. Τον ρώτησα, τότε, αν διαβάζοντάς τα μπορούσε να διακρίνει καθαρά τους χαρακτήρες, όπως τους διακρίνει κανείς στον Τζόζεφ Κόνραντ, κι αν σκεφτόταν να συνεχίσει τη μελέτη του έργου του Ντοστογιέφσκη.

«Όχι ακριβώς», είπε με κάποια έκπληξη.

Τον ρώτησα τι έγγραφε και μου 'πε πως μάζευε το υλικό του για μια

ποιητική συλλογή που θα λεγόταν Κόκκινοι ύμνοι. Και ένα διάστημα σκεφτόταν να της δώσει τον τίτλο Κόκκινοι ρυθμοί.

«Και γιατί όχι;» είπα. «Μπορείτε να επικαλεστείτε κάποια καθιερωμένα προηγούμενα. Τους γαλάζιους στίχους τους Ρουμπέν Δαρίο και το γκρίζο τραγούδι του Βερλαίν».

Αγνόησε την παρατήρησή μου κι εξήγησε πως το βιβλίο του θα δοξολογούσε την αδερφότητα του ανθρώπου. Ο ποιητής του καιρού μας δεν μπορεί να γυρίζει τη ράχη του στον αιώνα του, πρόσθεσε. Σκέφτηκα για λίγο και ρώτησα αν πράγματι θεωρούσε τον εαυτό του αδερφό κανενός — όλων των εργολάβων κηδειών, ας πούμε, όλων των ταχυδρόμων, όλων των δυτών ανοιχτής θαλάσσης, όλων εκείνων που ζουν στην πλευρά του δρόμου με τους

ζυγούς αριθμούς, όλων των αφωνικών, και ούτω καθεξής. Απάντησε πως το βιβλίο του αναφερόταν στη μεγάλη μάζα των καταπιεσμένων και των αλλοτριωμένων.

«Η μάζα σας, των καταπιεσμένων και αλλοτριωμένων, δεν είναι τίποτα παραπάνω από μια αφαίρεση», είπα. «Μόνο άτομα υπάρχουν — αν μπορεί να ειπωθεί καν πως κάποιος υπάρχει. «Ο άνθρωπος του χθες δεν είναι ο άνθρωπος του σήμερα», παρατήρησε κάποιος Έλληνας. Εμείς οι δυο, καθισμένοι σ' αυτό το παγκάκι στη Γενεύη ή στο Κάιμπριτζ, είμαστε ίσως η απόδειξη αυτής της παρατήρησης».

Έξω από τις αυστηρές σελίδες της Ιστορίας, τα αξιομνημόνευτα περιστατικά δεν έχουν ανάγκη από αξιομνημόνευτες φράσεις. Τη στιγμή του θανάτου, ένας άνθρωπος

προσπαθεί να θυμηθεί μια γκρα-
βούρα που πήρε το μάτι του όταν
ήταν παιδί· οι στρατιώτες την ώρα
που ετοιμάζονται να μπουν στη μά-
χη μιλάνε για τη λάσπη ή για το λο-
χία τους. Η κατάστασή μας ήταν μο-
ναδική, κι ειλικρινά, ήμασταν απρο-
ετοίμαστοι γι' αυτή. Η τύχη το 'φερε
να κουβεντιάζουμε για λογοτεχνία·
φοβάμαι πως δεν είπα τίποτα πε-
ρισσότερο απ' αυτά που λέω συνή-
θως στους δημοσιογράφους. Το
alter ego μου πίστευε στην επινό-
ηση, στην ανακάλυψη νέων μετα-
φορών· εγώ, σ' εκείνες τις μεταφο-
ρές που αντιστοιχούν στις άμεσες
και προφανείς συνάφειες, που η
φαντασία μας τις έχει ήδη δεχτεί.
Γηρατειά και ηλιοβασίλεμα, όνειρα
και ζωή, η ροή του χρόνου και του
νερού. Πρότεινα αυτή την άποψη
που, χρόνια αργότερα, αυτός θα

την υποστήριζε σ' ένα βιβλίο. Μόλις και μετά βίας με πρόσεχε. Ξαφνικά είπε, «Αν κάποτε υπήρξατε αυτό που είμαι σήμερα εγώ, τότε πώς εξηγείται το γεγονός ότι έχετε ξεχάσει τη συνάντησή σας με έναν ηλικιωμένο κύριο που το 1918 σας είπε ότι κι αυτός επίσης ήταν Μπόρχες;»

Δεν είχα υπολογίσει αυτή τη δυσκολία. «Ίσως το περιστατικό ήταν τόσο παράδοξο που προτίμησα να το ξεχάσω», απάντησα χωρίς μεγάλη πεποίθηση.

Διακινδυνεύοντας μιαν ερώτηση, είπε συνεσταλμένα, «Πώς είναι η μνήμη σας;»

Συνειδητοποίησα τότε πως για ένα αγόρι κάτω από είκοσι, ένας άνθρωπος πάνω από εβδομήντα είναι σχεδόν στον τάφο. «Συχνά αγγίζει την αμνησία», είπα, «αλλά ακόμα προσφέρει τις υπηρεσίες

που καλείται να προσφέρει. Σπουδάζω Αρχαία Αγγλικά και δεν είμαι απ' τους τελευταίους στην τάξη».

Η κουβέντα μας είχε ήδη κρατήσει πολύ, για να 'ναι κουβέντα ονειρού.

Ξαφνικά μου 'ρθε μια ιδέα. «Μπορώ αμέσως να αποδείξω πως δεν με ονειρεύεστε», είπα. «Ακούστε προσεκτικά αυτό το στίχο που, απ' όσο ξέρω, δεν τον διαβάσατε ακόμα».

Τόνισα αργά τον περίφημο στίχο, **«L'hydre-univers tordant son corps écaillé d' astres»***. Αισθάνθηκα το σχεδόν έντρομο δέος του. Επανέλαβε το στίχο, χαμηλόφωνα, απολαμβάνοντας την κάθε αστραφτερή του λέξη.

«Το σύμπαν-ύδρα συστρέφοντας το αστροφόρο σώμα του».

«Είναι γεγονός», είπε κομπιάζοντας, «ποτέ δε θα μπορέσω να γράψω μιαν αράδα σαν κι αυτή».

Ο Βίκτορ Ουγκό μας έχει φέρει τον ένα κοντά στον άλλον.

Τώρα θυμάμαι πως πριν απ' αυτό είχε απαγγείλει με φλόγα εκείνο το σύντομο κομμάτι του **Ουίτμαν***

όπου ο ποιητής θυμάται μια νύχτα που 'μοιράστηκε κοντά στη θάλασσα, όταν ήταν αληθινά ευτυχημένος.

«Αν ο Ουίτμαν δόξασε αυτή τη νύχτα» παρατήρησα, «είναι γιατί τη

Ουίτμαν (Walt Whitman): Αμερικανός ποιητής (1819-1898), συγγραφέας του ποιήματος Φύλλα Χλόης, με το οποίο υμνεί σε ελεύθερους στίχους τη δημοκρατία. Άσκησε μεγάλη επίδραση στους συμπατριώτες του ποιητές.

λαχτάρησε κι όχι γιατί συνέβη. Το ποίημα κερδίζει όταν το βλέπουμε σαν έκφραση μιας λαχτάρας κι όχι σαν αφήγηση κάποιου πραγματικού συμβάντος».

Με κοίταξε με ανοιχτό το στόμα. «Δεν τον ξέρετε καθόλου!» αναφώνησε. «Ο Ουίτμαν είναι ανίκανος να πει ψέμα».

Μισός αιώνας δεν περνάει μάταια. Κάτω απ' την κουβέντα μας γι' ανθρώπους και τυχαία διαβάσματα και τα διαφορετικά μας γούστα, συνειδητοποιούσα πως δεν ήμασταν σε θέση να καταλάβουμε ο ένας τον άλλον. Ήμασταν πολύ όμοιοι και πολύ ανόμοιοι. Δεν ήμασταν σε θέση να νιώσουμε ο ένας τον άλλον, γεγονός που κάνει τη συζήτηση δύσκολη. Ο καθένας από μας ήταν ένα γελοιογραφικό αντίγραφο του άλλου. Ήταν μια κατάσταση τόσο α-

φύσικη που ήταν αδύνατο να κρατήσει περισσότερο. Δεν είχε νόημα να του προσφέρω συμβουλές ή να του φέρω επιχειρήματα αφού, αναπόφευκτα, η μοίρα του ήταν να γίνει το πρόσωπο που είμαι εγώ σήμερα.

Ξαφνικά, μου ήρθε στο νου μια από τις φαντασίες του **Κόλεριτζ***. Κάποιος ονειρεύεται πως του δίνουν ένα τριαντάφυλλο στη διάρκεια ενός ταξιδιού του στον παράδεισο. Όταν ξυπνάει βρίσκει το λουλούδι. Ένα ανάλογο κόλπο σκέφτηκα κι εγώ. «Ακούστε», είπα. «Έχετε λεφτά πάνω σας;»

Κόλεριτζ (Samuel Taylor Coleridge): Άγγλος ρομαντικός ποιητής (1772-1834), συγγραφέας του έργου *Λυρικές Μπαλάντες*. Πρόδρομος του Βύρωνα και του ρομαντισμού.

«Ναι», απάντησε. «Έχω καμιά εικοσαριά φράγκα. Έχω καλέσει σε δείπνο απόψε τον Σίμωνα Ζικλίνσκι στον Κροκόδειλο».

«Πέστε του Σίμωνα ότι θα ασκήσει την ιατρική στην Καρούς κι ότι θα γίνει ένας πολύ χρήσιμος άνθρωπος. Δώστε μου τώρα ένα απ' τα νομίσματά σας».

Έβγαλε απ' την τσέπη του τρία μεγάλα ασημένια νομίσματα και μερικά ψιλά. Χωρίς να καταλαβαίνει, μου 'δωσε ένα πεντόφραγκο. Του 'δωσα ένα από κείνα τα μάλλον ανόητα αμερικάνικα χαρτονομίσματα που, ανεξάρτητα απ' την αξία τους, έχουν όλα τα ίδιο μέγεθος. Το εξέτασε με μεγάλη περιέργεια.

«Αδύνατον!», είπε, με υψωμένη τη φωνή. «Έχει χρονολογία 1964. Μοιάζει με θαύμα και το θαυμαστό είναι τρομαχτικό. Αυτοί που ήταν

μάρτυρες στην ανάσταση του Λαζάρου θα πρέπει να 'νιωσαν φρίκη».

Δεν έχουμε αλλάξει στο παραμικρό, σκέφτηκα. Πάντα η φιλολογική αναφορά. Έσκισε το χαρτονόμισμα κι έβαλε τα νομίσματά του στην τσέπη. Αποφάσισα να πετάξω το δικό μου στο ποτάμι. Το τόξο του μεγάλου ασημένιου δίσκου, βουλιάζοντας στο ασημένιο ποτάμι, θα προίκιζε την ιστορία μου με μια ολοζώντανη εικόνα, αλλά η τύχη δεν το θέλησε έτσι. Του είπα πως όταν το υπερφυσικό συμβαίνει για δεύτερη φορά, παύει να είναι τρομαχτικό. Πρότεινα να κανονίσουμε να συναντηθούμε την επόμενη μέρα, στο ίδιο αυτό παγκάκι που υπήρχε σε δυο μέρη και σε δυο εποχές. Συμφώνησε αμέσως και, χωρίς να κοιτάξει το ρολόι του, είπε πως είχε

αργήσει. Λέγαμε ψέματα και οι δυο, κι ο καθένας μας το 'ξερε αυτό για τον άλλον. Του είπα πως κάποιος θα ερχότανε για μένα.

«Θα 'ρθει για σας;» είπε.

«Ναι. Όταν φτάσετε στην ηλικία μου θα 'χετε χάσει το φως σας σχεδόν εντελώς. Θα ξεχωρίζετε ακόμα το κίτρινο χρώμα, τα φώτα και τις σκιές. Μην ανησυχείτε. Η βαθμιαία τύφλωση δεν είναι τραγωδία. Είναι σαν αργό καλοκαιρινό σούρουπο».

Αποχαιρετιστήκαμε χωρίς να 'χουμε αγγίξει ο ένας τον άλλον ούτε μια φορά. Την άλλη μέρα δεν πήγα στο ραντεβού. Μήτε κι αυτός θα πήγαινε.

Έχω σκεφτεί πολύ πάνω σ' αυτή τη συνάντηση, χωρίς ως τώρα να την έχω διηγηθεί σε κανέναν. Πιστεύω πως έχω ανακαλύψει το κλειδί.

Η συνάντηση ήταν πραγματική, αλλά ο άλλος ονειρευόταν όταν συζητούσε μαζί μου, κι αυτό εξηγεί το πώς μπόρεσε να με ξεχάσει· κουβέντιασα μαζί του ενόσω ήμουν ξυπνητός, κι η ανάμνηση αυτού του περιστατικού ακόμη μ' αναστατώνει.

Ο άλλος με ονειρεύτηκε, αλλά δεν ονειρεύτηκε εμένα ακριβώς. Ονειρεύτηκε, αναγνωρίζω τώρα, την ημερομηνία πάνω στο δολάριο.

μτφρ.: ΣΠΥΡΟΣ ΤΣΑΚΝΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Το διήγημα αναφέρεται σε τρεις χρονικές στιγμές από τη ζωή του αφηγητή-συγγραφέα: Ποιες είναι αυτές και πώς διαρθρώνονται στο κείμενο;
2. Να συσχετίσετε την εικόνα του ποταμού, όπως τη δίνει ο Ηρά-

κλειτος, με το μύθο του διηγήματος τεκμηριώνοντας τις απόψεις σας με χωρία του κειμένου.

- 3. Ο συγγραφέας λέει ότι συνδυάζει «ένα απλό και καμιά φορά κοινότυπο σχεδόν ύφος, με μια αλλόκοτη πλοκή». Να σχολιάσετε αυτή την άποψη με βάση το κείμενο.**

Χόρχε Λουίς Μπόρχες (1899-1986)

Γεννήθηκε στο Μπουένος Άιρες. Η γιαγιά του από τη μεριά του πατέρα του ήταν Αγγλίδα. Από το 1914-1921 έζησε με τους γονείς του στη Γενεύη. Στη νεότητά του μελέτησε με πάθος αγγλική, γαλλική, αργεντινική, γερμανική και βορειοαμερικανική λογοτεχνία. Άρχισε να γράφει πρώτα ποιήματα στη 10ετία του '20, κατόπιν δεξιοτεχνικές μυθοπλασίες

και, τελευταία, στη 10ετία του '80, βιβλία δοκιμίων. Είναι δεσπόζουσα μορφή στην ισπανόφωνη λογοτεχνία του 20ού αιώνα και το έργο του επηρέασε πολλούς συγγραφείς σε όλο τον κόσμο. Από κάποια εσφαλμένη σύνδεση του έργου του με τον Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες που είχε πει ότι, όταν άρχισε να γράφει πρόζα στη δεκαετία του '60, το δωμάτιό του ήταν γεμάτο με βιβλία του Μπόρχες, χρησιμοποίησαν τον όρο «μαγικός ρεαλισμός» και για το έργο του Μπόρχες. Στα πεζά κείμενά του ο Μπόρχες συνδυάζει το δοκίμιο με την επιστημονική φαντασία, την αστυνομική νουβέλα, το φανταστικό δοκίμιο, τη λογοτεχνική κριτική και αυτοβιογραφία. Έργα του: Ο πυρετός του Μπουένος Άιρες (1923), Το αντικριστό φεγγάρι (1925). Πεζά: Τετράδιο Σαν Μαρτίν

(1929), Παγκόσμια Ιστορία της Ατιμίας (1935), Ο κήπος του διχαλωτού μονοπατιού (1942), Ιστορίες (1944), Το Άλεφ (1949), Η έκθεση του Δρ. Μπρόντι (1970), Το βιβλίο της άμμου (1975). Δοκίμια: Εννέα δαντικά δοκίμια (1982) κ.ά. Το έργο του Μπόρχες μεταφράστηκε με επιτυχία στην Ελλάδα και έχει πολλούς θαυμαστές.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 10ου ΤΟΜΟΥ

Φεντ. Γκαρθία Λόρκα: Θρήνος για τον Ιγνάθιο Σάντσειθ Μεχίας μτφρ.: Ν. Γκάτσος.....	5
Βλαδιμ. Μαγιακόφσκι: Σύγνεφο με παντελόνια, (εκδ. Κέδρος) μτφρ.: Γ. Ρίτσος.....	11
Μιχαήλ Σολόχοφ: Ο ήρεμος Ντον (απόσπασμα) μτφρ.: Ρίτα Μπούμη-Παππά.....	17
Φραντς Κάφκα: Μηροστά στο νόμο, (εκδ. Γαλαξίας) μτφρ.: Τ. Ανεμογιάννη.....	43
Πάμπλο Νερούντα: Οι ελευθερωτές (Κάντο Χενεράλ) μτφρ.: Π. Τρωγάδης.....	51
Φερνάντο Πεσσόα (Ρικάρντο Ρέις): Τέσσερις ωδές, περ. Διαβάζω τ.κ. 390/1992, σ. 125-6). μτφρ.: Α. Παγουλάτος.....	58

Γιάλμαρ Γκούλμπεργκ: Δελφοί 1927 (Μάτια, χείλη 1959) μτφρ.: Β. Σαμπατακάκης.....	73
Χόρχε Λουίς Μπόρχες: Ο άλλος (Η νύχτα των δώρων και άλλα διηγήμα- τα) (εκδ. Νεφέλη) μτφρ.: Σ. Τσακνιάς.....	79

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ τυπώνονται από το ΙΤΥΕ- ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

**Απαγορεύεται η αναπαραγωγή
οποιοδήποτε τμήματος αυτού του
βιβλίου, που καλύπτεται από
δικαιώματα (copyright), ή η χρήση
του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς
τη γραπτή του Υπουργείου Παιδεί-
ας, Διά Βίου Μάθησης και Θρη-
σκευμάτων/ ΙΤΥΕ- ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.**